метою професійного навчання і виховання, обумовлює спрямованість освітнього процесу на засвоєння майбутнім учителем духовно-моральних цінностей.

Список використаних джерел:

1. Волошина О. В. Роль моральних відносин між учителем і учнями в навчально виховному процесі. / О.В. Волошина // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. – Випуск 41. – Вінниця, 2014. – С.66-70.
2. Караханова Г.А. Формирование нравственной культуры будущего учителя на уровне вузовской подготовки: Автореф. дис. … д-ра пед. наук. / Г.А. Караханова. - М., 2007. – 27 с.
3. Левитан К.М. Основы педагогической деонтологии : учебное пособие / К.М.Левитан. – Москва : Наука, 1994. – 192 с
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. // https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf.
5. Робер М.А. Психология индивида и группы. / М.А. Робер, Ф. Тильман. – Москва: Прогресс, 1988. – 256 с.
6. Сластенин В.А. Педагогика Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; Под ред. В.А. Сластенина. - М.: Издательский центр "Академия", 2013. - 576 с.
7. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором // Вибрані твори: В 5 т. – К.: Рад. шк, 1976-1977. – Т. 4. С. 393 – 626.
8. Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. – 2-ге вид, стер. – К.: Знання-Прес, 2006. – 700 с. 362

УДК 316.324

О.М.Джеджула, м. Вінниця, Україна / O. Dzhedzhula, Vinnitsia, Ukraine
DzhedzhulaO@ukr.net

ДУАЛЬНА ОСВІТА ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Анотація. *У статті наведено структуру зовнішніх впливів на професійну діяльність майбутнього фахівця. Наведено короткий нарис розвитку дуальної освіти у світі, зокрема у Німеччині. Дуальна система освіти розглядається як форма організації навчального процесу, що передбачає поєднання теоретичної підготовки у навчальному закладі із тривалою, порівняно із традиційною формою здобуття вищої освіти, практичною підготовкою на виробництві. Висвітлено результати аналізу впровадження елементів дуальної освіти у Вінницькому національному аграрному університеті та Вінницькому національному технічному університеті. Показано можливість збалансування інтересів як роботодавців, так й студента та навчального закладу. Серед переваг навчання для студента за дуальною формою освіти визначено матеріальне забезпечення, гарантоване працевлаштування, отримання практичного досвіду, що сприяє професійній соціалізації майбутнього фахівця. Професійна соціалізація визначається як процес входження людини у професію і гармонізацію взаємодії з професійним середовищем. Дуальна система сприяє швидкому адаптуванню молодого фахівця до сучасних умов виробництва, формуванню спектру професійних та особистісних компетенцій, життєвих цінностей, соціальної відповідальності, які набуваються через участь у професійній діяльності, різноманітних цивільних актах. Розкрито ресурс дуальної освіти для професійної соціалізації студента. З'ясовано основні компоненти професійної соціалізації фахівця.*

Ключові слова: *дуальна освіта, професійна соціалізація, соціальне середовище, професійна діяльність.*

Abstract. *The article presents the structure of external influences on the professional activity of a future specialist. A brief essay on the development of dual education in the world, in particular in Germany, is given. The dual system of education is considered as a form of organization of the educational process, which involves the combination of theoretical training in an institution with a long, in comparison with the traditional form of higher education, practical training in the production. The results of the analysis of introduction of elements of dual education in Vinnytsia National Agrarian University and Vinnytsia National Technical University are presented. It is shown the possibility of balancing the interests of both employers, students and educational institutions. Among the benefits of*

© О.М.Джеджула, 2018

studying for a student in a dual form of education, material security, guaranteed employment, and the acquisition of practical experience that promotes the professional socialization of a future specialist are determined. Professional socialization is defined as the process of entering a person into a profession and harmonizing interaction with the professional environmen. The dual system promotes the rapid adaptation of the young specialist to the current conditions of production, the formation of a range of professional and personal competencies, life values, social responsibility, which are acquired through participation in professional activities, various civil acts. The resource of dual education for professional socialization of the student is revealed. The basic components of professional socialization of the specialist are found out.

***Key words**: dual education, professional socialization, social environment, professional activity.*

Постановка проблеми. Порушення економічної системи в Україні супроводжується втратами типових для країн із стабільною економікою відносин на ринку праці. Економічна нестабільність породжує дисбаланс між кількістю робочих місць та пропозиціями трудових ресурсів. Наслідком цього кризового явища, у перу чергу, стає зростання гострої конкуренції при працевлаштуванні випускників вищих навчальних закладів. Можна впевнено вважати, що для вищів України пріоритетною задачею є забезпечення підготовки фахівця, яка б повністю задовольняла вимоги роботодавців з одного боку та сподівання студентів щодо якості освіти з іншого.

Аналіз попередніх досліджень. Досвід зарубіжних країн засвідчує перспективність дуальної освіти щодо підготовки фахівця. Дуальна освіта досліджується багатьма зарубіжними та вітчизняними дослідниками. Зокрема, Мануель Хоакім де Азведо періоди освіти та їх становлення для країн Західної Європи [8]; Абашкіна Н.В. дослідила характерні особливості системи професійної підготовки фахівців агарної галузі у Німеччині і, зокрема, дуальної системи [1]; особливості дуальної системи вищої професійної освіти у навчальних закладах Німеччини з'ясувала Амеліна С.М.[2]; управління підготовкою кадрів в аграрному секторі ФРН розглянуто Завадським Й.С. [5]; серед тенденцій професійної підготовки фахівців аграрної галузі в країнах Європейського Союзу Заскалєта С.Г. приділила особливу увагу країнам, де впроваджено дуальну систему [4]. Слід зазначити, що Німеччина посідає особливе місце серед країн з дуальною освітою, тому саме професійна підготовка в цій країні стала об'єктом дослідження, Ліпкіної І.Н., Торопова Д.А., Федотова Г.А. , Хюфнера К. та інших.

Проте зазначимо, що дуальна освіта забезпечує не лише гарну практичну підготовку. Але й сприяє соціалізації випускника вищого навчального закладу. Цьому актуальному питанню на сьогодні науковцями приділяється менше уваги.

Метою статті є дослідження можливостей дуальної освіти для соціалізації майбутнього фахівця.

Виклад основного матеріалу. Розгляд дуальної освіти як засобу соціалізації майбутнього фахівця передбачає:

- з'ясування сутності дуальної освіти;
- визначення значення соціалізації майбутнього фахівця;
- визначення стану впровадження дуальної освіти в Україні;
- розкриття можливостей дуальної освіти для соціалізації майбутнього фахівця.

У сучасному суспільстві професійна діяльність фахівця постійно трансформується під дією зовнішніх впливів (рис.1).

Традиційна форма навчання не може забезпечити швидке реагування на ці впливи. Саме тому дуальна форма, яка забезпечує поєднання теорії у вищому навчальному закладі та практики на підприємстві, привертає сьогодні увагу науковців та практиків [3, 4, 5, 6].

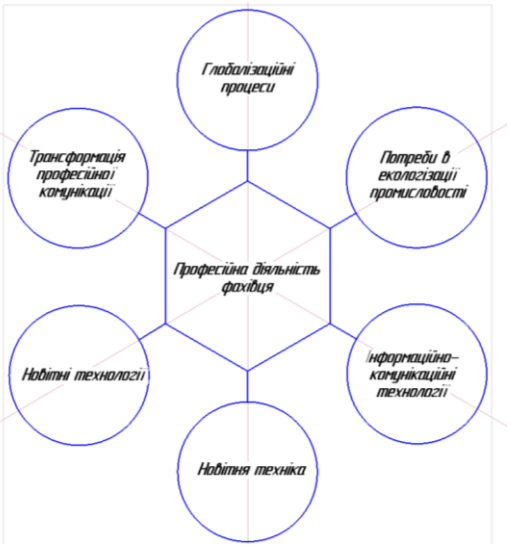

Рис.1 Структура зовнішніх впливів на професійну діяльність фахівця

У 70 роках двадцятого сторіччя у Німеччині був зароджений спосіб навчання, що передбачає отримання студентом теоретичних знань у вищому навчальному закладі 1-2 на тиждень, збільшення частки самостійного

опрацювання матеріалу, а решту підготовки – роботу на підприємстві [9]. Пізніше ця система поширилась в Австрії, Швейцарії, була експортована у Канаду та інші країни Європи.

Дуальна освіта за принципами свого функціонування має низку переваг для участі підприємця у навчальному процесі: формування зручного індивідуального розкладу занять для студента, вилучення зайвих предметів, участь у прийманні заліків та іспитів. Для студента – це можливість отримання стипендії, наближеної до зарплати. Отже, зникає актуальна на сьогодні проблема відвідування занять студентами, значна кількість пропусків за рахунок випадкових підзаробітків.

Аналіз поняття «дуальна освіта» однозначно трактується у педагогіці (вихідним поняттям є «дуальність» від лат. dualis – подвійний) з середини 1960 року для позначення нової форми організації професійного навчання.

Сутність дуальної освіта полягає у поєднанні навчання у навчальному закладі (здебільшого – це професійні училища) та на підприємстві. У рамках дуальної системи учні проходять виробниче (практичне) навчання безпосередньо на виробництві 3-4 дні на тиждень, а теоретичне навчання – 1-2 дні у професійному навчальному закладі. Таке соціальне партнерство є взаємовигідний як роботодавцям, так й випускникам вишів і університетам [4].

Для молоді дуальна освіта є засобом професійної соціалізації молоді, оскільки надає їй найкращі можливості для отримання кваліфікації, сприяє швидкому адаптуванню до умов виробництва, забезпечує формування навиків професійного спілкування. Вона є основним джерелом формування молодої генерації майбутніх фахівців і завдяки тісному зв'язку зі сферою праці забезпечує оптимальний старт трудового життя. Представник комунального підприємства міста Ерфур (Німеччина), Cortina К. зазначає, що потрібно відштовхуватись від потреб ринку, заглянути на три-чотири роки вперед, на які спеціальності буде попит. Вже згідно з цим надавати свої кваліфікаційні місця. Наш обов'язок перед суспільством – не залишити студентів безробітним [9].

Про важливість впровадження дуальної освіти наголосила під час свого виступу на круглому столі «Дуальна освіта – виклик безробіттю зазначила Міністр освіти і науки України Лілія Гриневич: «Попередньо Мінфін готовий розглянути можливість надання фіскальних стимулів для бізнесу, що співпрацюватиме з навчальними закладами в рамках дуальної освіти, але ми маємо спільно створити працюючу модель» [3].

Накопичується досвід впровадження дуальної освіти в українських університетах.

У Вінницькому національному аграрному університеті впровадження елементів дуальної освіти стало можливим через створення Навчально-науково-виробничого комплексу «Всеукраїнський науково-навчальний консорціум», який функціонує з 2013 року. Консорціум став інноваційною платформою, що інтегрував науку, освіту і виробництво. Студенти Вінницького національного аграрного університету здобувають неоцінений досвід ведення фермерських господарств. Налагоджені зв'язки між університетом та іншими структурними підрозділами консорціуму сприяють ефективній передачі інформації про новітні технології, що розробляються у наукових лабораторіях.

У Вінницькому національному технічному університеті (ВНТУ) створені інноваційні умови для розкриття потенціалу студентів та підвищення їх конкурентоспроможності на ринку праці завдяки реалізації ідеї інтеграції навчання з виробництвом, запозиченої у кращих університетів США та Канади і адаптованої до наших умов. Оновлена система підготовки фахівців почала діяти у ВНТУ з 1998 року. Ідея інтеграції навчання з практичною підготовкою, яка була впроваджена під керівництвом академіка Академії педагогічних наук України, доктора технічних наук, професора Мокіна Б.І., полягає у наданні студентам протягом перших двох курсів робітничих професій. Вінницький національний технічний університет має ліцензію МОН України на підготовку робітників за 18 професіями, які за фахом відповідають майбутнім інженерним спеціальностям. Вибір цих професій проведено на основі моніторингу ринку праці регіонів України, ґрунтовному аналізі потреб та вимог роботодавців різних секторів економіки, агропромислового комплексу щодо професійної компетентності фахівців нової генерації [6]. На другому і третьому курсах відбувається працевлаштування студентів на робочі місця на підприємствах різної форми власності. Навчання відбувається відповідно до графіку навчального процесу, який передбачає проходження робочих триместрів. Робітничі кваліфікації присвоюються після складання державного кваліфікаційного іспиту зі спеціальної робітничої підготовки відповідно до законодавства України про працю. На четвертому курсі студенти ВНТУ проходять науково-дослідний та конструкторсько-технологічний практикум у науково-дослідних інститутах та лабораторіях університету.

Суттю професійної соціалізації є процес входження людини у професію і гармонізацію взаємодії з професійним середовищем.

Алгоритм взаємодії системи «університет – роботодавець» у процесі професійної підготовки студентів відображає проведення переддипломної практики студентів у місцях їх ймовірного майбутнього працевлаштування, залученні роботодавців до участі у навчальному процесі, формуванні навчальних планів та програм, участі у державних екзаменаційних комісіях, діагностуванні отриманих майбутніми фахівцями знань та практичних навичок, проведення аналізу зворотного зв'язку від молодих спеціалістів та підприємств, організацій, установ, на які направлялись студенти.. Графічна інтерпретація цього алгоритму, розроблена Мокіним Б.І., Мензул О.М, представлена на рис.2. Джерело [7]

Аналіз досвіду українських університетів щодо впровадження дуальної освіти дозволяє стверджувати про позитивний вплив цієї системи на професійну соціалізацію майбутнього фахівця, а саме: дуальна система сприяє швидкому адаптуванню молодого фахівця до сучасних умов виробництва, формуванню спектру професійних та особистісних компетенцій, життєвих цінностей, соціальної відповідальності.

Рис. 2. Алгоритм взаємодії системи "університет – роботодавець" в процесі професійної підготовки студентів

До основних компонентів професійної соціалізації слід віднести: ціннісні установки і моральні принципи, що орієнтують молодого фахівця у системі міжособистісних відносин і визначають межі прийнятої поведінки; правові знання, що стосуються основних законів, правових норм, цивільних прав та обов'язків; здатність аналізувати життєві ситуації, оцінювати їх та приймати відповідні поведінкові рішення; соціальні уміння і навички, що набуваються через участь у професійній діяльності, різноманітних цивільних актах.

Висновки. Дуальна освіта дозволяє поєднати теоретичний курс у закладі вищої освіти з поглибленою практичною підготовкою на підприємстві. Тривалість практичної підготовки значно перевищує передбачену нормативними документами щодо організації навчального процесу у вищій школі, дозволяє майбутньому фахівцеві отримати професійну кваліфікацію. Якісна освіта пов'язана з ідеєю інтегрованої рівноваги професійного і особистісного розвитку, а тому дуальна освіта має значний ресурс для професійної соціалізації.

Дуальна освіта створює специфічне соціальне середовище яке соціалізує фахівця відповідно до культури суспільства і, одночасно, соціалізує через особистісну участь у професійній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Абашкіна Н.В. Принципи розвитку професійної освіти в Німеччині : монографія / Н.В.Абашкіна. – К.: Вища школа, 1998. -27 с.
2. Амеліна С. М. Особливості дуальної системи вищої професійної освіти у навчальних закладах Німеччини / С. М. Амеліна // Зб. наук. праць «Проблеми трудової і професійної підготовки». – 2010. – Вип. 15 – С. 107–112
3. Дуальна освіта: навчання, робота, стипендія [Електронний ресурс] : Режим доступу : https://tribuna.pl.ua/news/dualna-osvita-navchannya-robota-stipendiya/
4. Заскалєта С.Г. Тенденції професійної підготовки фахівців агарної галузі в країнах Європейського союзу : монографія / С.Г.Заскалєта; за ред..С.О. Сисоєвої – Миколаїв : Іліон, 2013. – 500 с.
5. Завдський Й.С. Управління підготовкою кадрів в аграрному секторі ФРН / Й.С. Завадський // Економіка України. – 1994. - №11. – С.74 – 78.
6. Мокін Б.І. Перші підсумки експерименту в технологічній схемі "бакалавр – інженер – магістр" // Б.І.Мокін. – Вісник ВПІ. – 1993. – № 1. – С. 81 – 85.

7. Мокін Б. Інтеграція навчання з виробництвом як один із визначальних факторів підготовки фахівців за критерієм якості / Б.Мокін, В.Мізерний В., О. Мензул // Молодь і ринок. – №11 (82). – 2011. – С.84 – 89.

8. Мануель Хоаким де Азеведо. Западная Европа: периоды развития среднего образования / Мануэль Хоаким де Азеведо // перспективы : сравнительные исследования в области образования. – том XXXI. - №3. – М.: ОАО ИГ «Прогресс», 2001. – С.53 - 68

9. Cortina, Kai, u.a. Das Bildungswesen der Bundesrepublik Deutschland. – Hamburg: Rowohlt TV, 2003. – 620 S.

9. Hans WeiЯmann. Zukunft Lehre“ – Neue Berufe stellen sich vor“. – Режим доступу: http://www.bibb.de/dokumente/pdf/a43_statement-weissmann-bk.pdf. – 7 S.

УДК 378.026

Л. В . Дольнікова, Л. К. Стечкевич, м. Львів, Україна / L. V Dolnikova, L. K Stechkevych, Lviv, Ukraine
dolnikova_lubov@ukr.net, lesya.stechkevych@gmail.com

ІНТЕГРАЦІЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗМІСТУ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Анотація. *У статті проаналізовано організаційно-педагогічні умови формування фахових компетентностей випускника вищої школи, акцентовано увагу на ролі фундаментальної підготовки студентів для реалізації змісту і завдання педагогічного процесу. Обґрунтовано необхідність інтеграції змісту на основі системного підходу шляхом горизонтального структурування змісту навчального матеріалу з фундаментальних дисциплін, уточнено підхід до трактування поняття системних знань, як таких що структуруються в свідомості студентів від основних наукових понять через основні наукові теорії до основних наслідків цієї теорії і їх місця у майбутній професії. Встановлено, що важливим компонентом інтегрування знань з метою їх систематизації є виділення в єдиній системі змісту фундаментальних дисциплін генералізуючих понять, теорій та законів, за допомогою яких виявляються існуючі у системі причинно-наслідкові та корелятивні зв'язки. На основі проведеного теоретичного аналізу практичні підходи до реалізації системного підходу під час інтеграції змісту фундаментальних дисциплін, охарактеризовано засоби реалізації інтегративного підходу (інтегративні структурно-логічні схеми, узагальнювальні таблиці, інтегративні дидактичні одиниці, інтегративні навчально-контрольні картки) та їх дидактичні завдання.*

Ключові слова: *інтеграція; інтегративний підхід; систематизація; системний підхід; фундаментальні дисципліни; дидактичні засоби.*

INTEGRATION AND SYSTEMATIZATION OF THE CONTENT OF FUNDAMENTAL SUBJECTS IN HIGHER EDUCATION.

Abstract*. The article analyzes the organizational and pedagogical conditions for the formation of professional competences of a higher education graduate, emphasizes the role of students' fundamental preparing for the implementation of the content and tasks of the pedagogical process. The necessity of integrating content on the system approach basis by substantially structuring the content of the educational material from the fundamental subjects is substantiated; the approach to the interpretation of the system knowledge notion as specified is developed in the minds of students from the basic scientific concepts through the basic scientific theories to the main consequences of this theory and their place in the future the profession It is established that an important component of the integration of knowledge into the systematization of their systematization is the allocation of generalizing concepts in the unified system of the fundamental subject content, theories and laws which the existing causal and consequential correlations in the system are identified with. On the basis of the theoretical analysis, practical approaches to the implementation of the systematic method during the integration of the fundamental subject content are defined, the means of realization of the integrative approach (integrated structural-logical schemes, generalization tables, integrative didactic units, integrated educational control cards) and their didactic tasks are characterized.*

Keywords: *integration; an integrative approach; systematization; system approach; fundamental subjects; didactic means.*

Постановка проблеми. Сучасний ринок праці висуває низку нових критеріїв до оцінки роботи закладу вищої освіти. Серед них основним критерієм роботодавець встановлює рівень підготовленості випускника, який

© Л. В . Дольнікова, Л. К. Стечкевич, 2018